

Stockholm 25 mars 2021

Angående Jordbruksverkets godkännande av avelsplanen för svensk bondkatt

Djurskyddet Sverige, i likhet med andra organisationer som arbetar med djurvälstånd för katter, är förvånade och bekymrade över Jordbruksverkets godkännande av Lantrasföreningen Bondkattens avelsplan. Vi menar att detta godkännande har skett på osakliga och felaktiga grunder och att det motverkar Jordbruksverkets egna beslut på området samt djurskyddslagens intentioner. I denna skrivelse förklarar vi vår kritik mot flera av punkterna i avelsplanen. Vi har också ett antal frågor Jordbruksverket som vi önskar få svar på. I första hand önskar vi ett digitalt möte med ansvariga tjänstemän, i andra hand ett skriftligt svar på vår kritik och våra frågor.

Bakgrund

De senaste åren har det förekommit en rad initiativ från både politiker och myndigheter för att höja kattens status: den nya djurskyddslagen med ett tydligt ställningstagande för förvildade katters välfärd, Jordbruksverkets reviderade föreskrifter för hund och katt med en ambition att förebygga överdriven reproduktion och utredningen om obligatorisk ID-märkning och registrering av katter. Alla dessa initiativ har välkomnats stort av oss organisationer som arbetar praktiskt med att ge alla Sveriges hemlösa katter nya hem. Vi ser att alla dessa beslut och förslag tillsammans kommer att leda till en minskning av antalet hemlösa katter. Det beslut Jordbruksverket nu fattat genom att godkänna avelsplanen för ”lantrasen bondkatt” går helt emot dessa beslut och ambitionen att höja kattens status. Beslutet inte bara riskerar att öka antalet hemlösa katter, utan som dessutom går emot den lagstiftning som Jordbruksverket fattat beslut om.

Hur bidrar avelsplanen till ett ansvarsfullt bevarande av bondkatten som hotad lantras?

Djurskyddet Sverige är i sak inte emot att huskatt/bondkatt tas tillvara som en lantras, så länge detta sker på ett sätt som är avelsmässigt ansvarsfullt och inte bidrar till fler hemlösa katter eller minskad status för katten. År 2020 tog Djurskyddet Sveriges lokalföreningar hand om 2914 hemlösa katter, många i extremt dåligt skick. Detta är bara en bråkdel av de uppskattningsvis minst 100 000 hemlösa katter som finns i Sverige idag. En mycket stor majoritet av katterna som finns på våra djurhem är just så kallade bondkatter, den ras som den ovannämnda avelsplanen anser är hotad. Avelsplanen riskerar att öka denna population av hemlösa katter ytterligare. Påståendet att bondkatten är genetiskt anpassad genom en så kallad ”lantrasprocess” saknar helt vetenskaplig motivering, likaså påståendet att bondkatten är något helt annat än huskatten. Beskrivningarna i avelsplanen lyfter fram utseende, beteenden och djurhållning som kännetecken för rasen, dessa kriterier stämmer dock överens på en majoritet av katterna i Sverige, oavsett rastillhörighet.

Bondkatten beskrivs som en frisk, korthårig katt som är duktiga mus- och råttjägare och som bor på och går fritt på landet. Det tydliggörs att katter i tätort inte ska anses ingå i rasen. Hur denna gränsdragning ska göras är ytterst oklart. Sällan finns en tydlig gräns mellan tätbebyggt område och landsbygd. Katter som har sin hemvist i ett tätbebyggt område kan vandra från detta område till närmsta gård på landsbygden för att söka en partner och vice versa.

Utöver detta så görs en åtskiljning mellan huskatt och bondkatt, vilket är intressant då Jordbruksverket i handlingsplanen för uthållig förvaltning av svenska husdjursraser 2010–2020 [1] benämner rasen hus-/bondkatt och i sin egen rapport ”Delmål för husdjursgenetiska resurser åren 2010–2020” [2] skriver att de kattraser som är aktuella för ett svenskt bevarandansvar är Europén samt huskatten. Som strategi/delmål uppges att det bör tas fram en avelsplan för Europé, något liknande delmål för huskatten saknas. Målen kring Europén verkar senare tyvärr fallit ur handlingsplanen.

I handlingsplanen uppges att ”Grunden och utgångspunkten för att bevara husdjursgenetiska resurser är att noggrant och fullständigt inventera, dokumentera och karaktärisera raserna och deras egenskaper”. Utifrån detta har det tagits fram ett fem insatser. Vi har svårt att se hur den godkända avelsplanen ska kunna bidra till att dessa insatser uppfylls. I tabellen nedan har vi listat de föreslagna insatserna, målet med insatsen och hur avelsplanen för svensk bondkatt kopplar till dessa mål.

Insats	Mål	Avelsplan för svensk bondkatt
Dokumentera och utvärdera	De raser Sverige har bevarandansvar ska vara väl beskrivna vad gäller populationsstorlek, utvecklingstrend och hotkategori.	Det har gjorts ett försök att beskriva detta, men beskrivningen är högst spekulativ eftersom det inte är klart vilka katter som ingår i rasen.
Identifiera rastypiska drag och egenskaper hos svenska husdjursraser	De svenska husdjursraserna är väl beskrivna inklusive det som skiljer och förenar i relation till närbesläktade raser. Den genetiska karakteriseringen följer en standardiserad mall. Viktiga egenskaper för rasen är kartlagda.	Avelsplanen bidrar inte till detta. De rastypiska dragen är ytterst generella för arten katt. Den nära besläktade rasen Europé nämns inte.
Samla, lagra och tillgängliggöra data	Data rörande de svenska husdjursraserna ska finnas samlade och lagrade på ett säkert sätt. Relevanta data ska finnas tillgängliga för allmänheten.	Härstamningsregister ska inte upprättas. Däremot ska det dokumenteras uppgifter som efter hand kommer till föreningens kännedom.
Genetisk karakterisering av raser	Alla svenska husdjursraser ska vara genetiskt dokumenterade vad gäller genetisk variation för	Det finns ingen beskrivning om detta i avelsplanen.

	viktiga egenskaper.	
Upprätta stamböcker och bevarande-genetisk avelsplanering	Det finns kvalitetssäkrade (korrekta och kompletta) härstamningsregister eller motsvarande för de raser Sverige har bevarandeansvar för. Dessa härstamningsregister ska vara lagrade på ett säkert sätt så att informationen inte riskerar att gå förlorad. Registren ska kunna användas för avelsplanering inom respektive ras.	Härstamningsregister ska inte upprättas. Det uppges att det inte alltid går att säga vem som är far till en kull och faderskapet kan dokumenteras som ”grupp” eller ”okänd”.

Frågor:

- Har målen kring bevarande av lantraser ändrats signifikant sedan handlingsplanen togs fram och hur anser Jordbruksverket att avelsplanen för svensk bondkatt bidrar till att uppfylla målen?
- Vilka nya fakta och belägg tillkommit efter ovannämnda handlingsplan samt rapporten ”Delmål för husdjursgenetiska resurser åren 2010 till 2020” som gör att Jordbruksverket har ändrat sin bedömning kring att bondkatt och huskatt är två skilda raser?
- Av vilken anledning togs Europé bort från listan över kattraser som är aktuella för svenskt bevarandeansvar?

En avelsplan som baseras på långvarig behandling med kontrceptiva medel

I avelsplanen beskrivs det tidigt att det endast är möjligt att både uppfylla avelsplanen och följa lagstiftningen genom att det finns tillgång till preventivmedel. Det uppges att det finns en brist på sådana medel och att veterinärer ofta är tveksamma till att skriva ut sådana preparat.

Det stämmer att det råder brist på kontrceptiva medel för katt i Sverige. Det finns ett antal olika preparat för katt, men i Sverige tillhandahålls dock endast ett progesteronderivat (medroxiprogesteronacetat) registrerat under namnet Perlutex® Vet. [3]. För närvarande är detta preparat slut i hela landet. Det finns dock motsvarande humanpreparat som kan användas. Det stämmer även att veterinärer generellt är motvilliga till att förskriva p-piller till katt – på grund av risken för biverkningar. Biverkningar som listas under Perlutex vet. [3], och som även observerats i olika forskningsstudier [4,5], inkluderar bland annat ökad aptit och fetma, förstoring av mjölkkörtel samt, mer sällsynt förekommande, cystisk endometriell hyperplasi-pyometra [6,7], diabetes mellitus, juvertumör [7–9] och supression av binjuren [10]. Risk för biverkningar föreligger speciellt vid långvarig behandling [3,10,11].

Medroxiprogesteronacetat så som Perlutex® Vet. ska endast administreras till fullt friska djur [3,11]. Kontraindikationer inkluderar dräktiga djur, eller individer med tumörer, diabetes mellitus, akromegali, sjukdomstillstånd i vagina, uterus, lever, bukspottkörtel eller mjölkkörtel [3,10,11]. Behandling får ej påbörjas under lopp, då detta kan öka risken för biverkningar i uterus [3]. Inför påbörjad behandling med kontrceptiva preparat bör därför katthonan undersökas av veterinär för en grundlig klinisk undersökning av bland annat juver och buk (företrädesvis med hjälp av ultraljud). Undersökningen bör även inkludera ett vaginalutstryk, för att säkerställa att

behandling inte påbörjas under lopp [11,12]. Dessutom bör äldre djur monitoreras med avseende på risken för utveckling av diabetes mellitus [3,11]. Ovan nämnda biverkningar i samband med administrering av progestiner till katt har dock även tillskrivits en felaktig användning och för höga doser [12]. Också här konkluderar man dock att en långvarig användning av bland annat medroxiprogesteronacetat kan associeras med en ökad risk för dessa biverkningar.

Tillgång till acceptabla preventivmedel för katt vore såklart önskvärt, men i dagsläget ser situationen annorlunda ut, med ett begränsat utbud av kontraceptiva preparat samt brist på säkra preparat utan större risk för biverkningar. Av djurskyddsskäl kan det därför inte anses godtagbart att basera sin avelsplan på långvarig behandling med medroxiprogesteronacetat, som är alternativet i nuläget.

Dessutom skulle sådan behandling kräva en grundlig veterinärundersökning, helst med ultraljud och vaginalutstryk, för att säkerställa att endast friska individer behandlas. Vi är tveksamma till att detta är en kostnad som alla djurägare finner rimlig och är villiga att betala. Det kan även vara svårt att garantera att katten får i sig tabletten regelbundet en gång i veckan. Ökar intervallet mellan administreringstillfällena, till exempel på grund av att katten inte kommer hem under en tid, finns risken att katten blir dräktig trots allt.

Fråga:

- Hur har Jordbruksverket resonerat när man godkänt denna del av planen och har denna del av avelsplanen granskats av veterinär?

Avelsplanen och djurskyddslagstiftningen

Grunden i den av Jordbruksverket godkända avelsplanen är att det inte ska genomföras planerade parningar, utan att en stor del av aveln ska ske genom att okastrerade katter går ute och därmed kommer också en stor del av katterna ha okänd fader, vilket också beskrivs i avsnittet "Härstamning". Ändå beskrivs att endast friska och oskygga katter som är goda musjägare ska användas i avel. Detta är självklart inte möjligt att uppfylla om avelsarbetet sker genom att fertila honkatter släpps ut för att paras av en okänd hane. Att undvika inavel, undvika överanvändning av enskilda hankatter, undvika katter med fysiska eller beteendemässiga nackdelar i avel är helt enkelt inte möjligt om hanen är okänd.

I Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om hållande av hundar och katter (SJVFS 2020:8) står i 6 kap. 1 § att:

"För att hundar och katter ska få användas i avel ska följande krav vara uppfyllda:

1. Föräldradjuret ska ha lämpliga anatomiska, fysiologiska och beteendemässiga egenskaper och dessa egenskaper får inte riskera att påverka negativt vare sig föräldradjurens eller avkommornas hälsa och välfärd"

Vidare står i 3 § att hundar och katter med diverse sjukdomar, defekter och beteendestörningar inte får användas i avel.

Dessa två paragrafer är omöjliga att uppfylla om parningen görs genom att en fertil honkatt släpps ut för att paras av en okänd hane, vilket beskrivs i avelsplanen. Därmed strider

avelsplanen mot dessa två paragrafer. Att fadern är okänd är ytterligare problematiskt då det är välkänt att faderns genotyp har stor betydelse för en kattunges socialisering [13]. Att en katt är välsocialiserad är grunden för att katten ska kunna trivas tillsammans med människor.

Utöver det beskrivs att man i aveln bör ”resistensavla” och att ”vaccinering bör endast tillgripas om det rör sig om sjukdom som inte svarar på resistensavel”. Vilken förebyggande medicinsk behandling som avses, vilka sjukdomar man tänker sig är aktuella för resistensavel, samt vid vilka sjukdomar man tänker sig att vaccinering bör tillgripas, är oklart. Det hade varit önskvärt om detta specificerats. Idag vaccineras katter vanligtvis mot kattpest samt kattsnuva. Att aktivt välja att inte skydda sin katt mot dessa sjukdomar, när vaccin finns tillgängliga, innebär ett djurskyddsproblem. För att kunna se om en katt är motståndskraftig mot en viss sjukdom måste ovaccinerade katter alltså utsätta för smitta. Detta är inte förenligt med Djurskyddslagen, 2 kap, 1 §:

”Djur ska behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom”

I rapporten ”Delmål för husdjursgenetiska resurser” [2] skriver Jordbruksverket att ett hot mot huskatterna är en låg status för dessa katter. Bland annat skrivs att det fortfarande är vanligt att ägaren inte kostar på katten vaccinationer, ID-märkning, veterinärvårdsförsäkring och kastrering av katter som inte ska gå i avel. Det förvånar oss att verket väljer att godkänna en avelsplan som negligerar vikten av både vaccination och ID-märkning.

Fråga

- Hur motiverar Jordbruksverket att man godkänner en avelsplan som innebär avsteg från gällande lagstiftning, inklusive föreskrifter framtagna och beslutade av Jordbruksverket?

Katthållning

I detta avsnitt beskrivs att katter ska märkas och registreras om de visar tendens att vandra. Det finns ännu inget lagkrav på att registrera och märka katter, men en utredning kring detta har lämnats till regeringen och i denna förordas obligatorisk märkning och registrering [14]. Generellt så har okastrerade hankatter ett större hemområde [15] och kastration minskar vandringsbeteende [16]. När katten väl har börjat vandra och försvunnit är det för sent att märka och registrera katten. Att rekommendera att okastrerade katter ska släppas ut omärkta och märkas först när de redan börjat vandra är oansvarsfullt och minskar kattens redan låga status.

Det skrivs även att om en kull med kattungar består av fler ungar än behovet, så kan djurägaren överväga kullreducering. Att medvetet föda upp fler kattungar än vad som behövs måste anses vara både oplanerad och överdriven reproduktion, vilket alltså inte är förenligt med SJVFS 2020:8 6 kap. 2 §. Utöver detta är det självklart moraliskt förkastligt.

Fråga:

- Anser Jordbruksverket att den beskrivna katthållningen för ”bondkatten” är förenlig med djurskyddslag och föreskrifter?

Beslutsgång

Enligt minnesanteckningar från möte med Jordbruksverkets Referensgrupp för husdjursgenetiska resurser den 21 oktober 2020 diskuterades förslaget att anse bondkatten vara en egen ras och en lantras i behov av bevarande. I minnesanteckningarna står följande rekommendationer från rådet:

- Jordbruksverket ska lyfta avelsplanen för diskussion med djurskyddsansvariga på Jordbruksverket, särskilt bilagan om katthållning.
- Referensgruppens råd är att godkänna avelsplanen, om inte djurskyddet anser att katthållningen strider mot djurskyddsföreskrifterna.
- Referensgruppen uppmanar dessutom Jordbruksverket att ta fram en strategi för hur man ska uppfylla både djurskyddsaspekten och bevarandenaspekten. Ett svar önskas senast vid nästa möte.

Den 16 december 2020 meddelades att Jordbruksverket fattat beslut om att godkänna avelsplanen för bondkatt. I beslutet står att ”Föreningens förslag på avelsprogram har reviderats efter synpunkter från Djurvälståndsenheten på Jordbruksverket.” Motiveringen till beslutet är följande: ”Avelsplanen har granskats ur djurskyddslagens perspektiv. Enligt 2 kap. 11 § djurskyddslagen är det förbudet att utföra avel som kan medföra lidande för föräldradjuret och avkomman. Jordbruksverket bedömer att föreningens riktlinjer reglerar en verksamhet vars syfte är att bibehålla en frisk kattpopulation med djur som kan utföra sina naturliga beteenden.”

Frågor

- Har Jordbruksverket tagit fram den strategi för hur ”man ska uppfylla både djurskyddsaspekten och bevarandenaspekten” som referensgruppen efterfrågat? Och kan vi i så fall få ta del av strategin?
- Hur har granskningen ur djurskyddslagens perspektiv gått till?
- Varför har frågan inte lyfts med Jordbruksverkets dialoggrupp djurskydd där kompetens inom djurvälstånd för katt finns representerad hos flera organisationer alternativt en enkel remissprocess där organisationer som arbetar med katter fått möjlighet att tycka till om den föreslagna avelsplanen?

Avslutningsvis önskar vi veta hur Jordbruksverket tänker hantera den omfattande kritik som detta beslut lett till och vilka möjligheter som finns att ändra beslutet innan avelsplanen går ut år 2030?

För Djurskyddet Sverige,

Åsa Hagelstedt
Generalsekreterare

Emma Brunberg
Sakkunnig, Agr. Dr.

Lina Göransson
Styrelseledamot, Leg. Vet.

Referenser

1. Jordbruksverket. Bevara, nyttja och utveckla – handlingsplan för uthållig förvaltning av svenska husdjursraser 2010–2020. Rapport 2010:14.
2. Jordbruksverket. Delmål för husdjursgenetiska resurser åren 2010 till 2020 – underlagsrapport inför den fördjupade utvärderingen av miljö kvalitetsmålsarbetet år 2009. Avel- och djurhållningsenheten.
3. FASS (Farmaceutiska specialiteter i Sverige) Djurläkemedel. <https://fass.se/LIF/startpage?userType=1> (accessed on 2021.03.17).
4. Asa, C.S. Contraception in Dogs and Cats. 2018. *Vet. Clin. North Am. Small Anim. Pract.* 48, 733-742.
5. Kutzler, M., & Wood, A. 2006. Non-surgical methods of contraception and sterilization. *Theriogenology* , 66, 514-525
6. Jursza-Piotrowska, E., Socha, P., Skarzynski, D.J. & Siemieniuch, M.J. 2016. Prostaglandin release by cultured endometrial tissues after challenge with lipopolysaccharide and tumor necrosis factor α , in relation to the estrous cycle, treatment with medroxyprogesterone acetate, and pyometra. *Theriogenology*, 85, 1177-1185,
7. Keskin, A., Yilmazbas, G., Yilmaz, R., Ozyigit, M.O., Gumen, A. 2009. Pathological abnormalities after long-term administration of medroxyprogesterone acetate in a queen. *J. Feline Med. Surg.* 11, 518-521.
8. Misdorp, W. 1991. Progestagens and mammary tumours in dogs and cats. *Acta Endocrinol. (Copenh.)*, 125 Suppl 1, 27-31.
9. Misdorp, W., Romijn, A., & Hart, A.A. 1991. Feline mammary tumors: a case-control study of hormonal factors. *Anticancer Res.* 11, 1793-1797.
10. Romagnoli, S. & Concannon, P. 2003. Clinical Use of Progestins in Bitches and Queens: A Review. In *Recent Advances in Small Animal Reproduction*. International Veterinary Information Service, United States. <https://www.ivis.org/library/recent-advances-small-animal-reproduction/clinical-use-of-progestins-bitches-and-queens-a-0>
11. Romagnoli, S. 2002. Clinical use of hormones in the control of reproduction in bitches and queens (Utilização de hormonas no controlo da reprodução em cadelas e gatas). In *Proceedings of Congresso de Ciências Veterinárias [Proceedings of the Veterinary Sciences Congress, 2002]*, SPCV, Oeiras; pp. 162-166.
12. Romagnoli, S. 2015. Progestins to control feline reproduction: Historical abuse of high doses and potentially safe use of low doses. *J. Feline Med. Surg.* 17, 743-752,
13. Turner, D.C., Feaver, J., Mendl, M. & Bateson, P. 1986. Variations in domestic cat behaviour towards humans: a paternal effect. *Anim. Behav.* 34, 1890–1892
14. Märkning och registrering av katter – ett förslag och dess konsekvenser. Ds 2019:21. Regeringskansliet, Näringsdepartementet.
15. Ferreira, G.A., Machado, J.C., Nakano-Oliveira, E., Andriolo, A. & Genaro, G. 2020. The effect of castration on home range size and activity patterns of domestic cats living in a natural area in a protected area on a Brazilian island. *Appl. Anim. Beh. Sci.* 230, 105049.
16. Hart, B. & Barrett, R.E. 1973. Effects of castration on fighting, roaming, and urine spraying in adult male cats. *J. Am. Vet. Med. Assoc.* 163, 290-292.